

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ І
РЕАБІЛІТАЦІЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

ВИПУСК 15

РІВНЕ – 2024

**Фізична культура, спорт і реабілітація в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Рівне: ГО СОМ-ЦЕНТР, 2024. Випуск
15. 319с.**

У збірнику вміщено наукові праці вчених, аспірантів, вчителів-методистів, вчителів-новаторів, здобувачів вищої освіти галузі фізичної культури та спорту України

Збірник статей буде корисним для вчителів і викладачів фізичного виховання, спортсменів, усіх, хто цікавиться сучасними проблемами розвитку фізичного виховання та спортивного тренування

Редакційна колегія:

кандидат педагогічних наук, професор Кіндрат В.К.
кандидат педагогічних наук, доцент Ковальський В.В.
доцент Кашуба А.А.
старший викладач Гоголь Т.В.

Відповідальність за інформаційну достовірність поданих матеріалів у наукових працях несуть автори публікацій

ЗМІСТ

Бутенко Т.В. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ФІТНЕС-ПРОГРАМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ СТУДЕНТОК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	7
Василюк В.М., Бунда М.М. РОЗВИТОК КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ 7-10 РОКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ТХЕКВОНДО.....	15
Василюк В.М., Кедич М.О. ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІТИЧНИХ ДАНИХ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ СТРАТЕГІЙ ТРЕНУВАНЬ У СПОРТІ	21
Василюк В.М., Колодич В.О. СТРУКТУРА ТРЕНУВАЛЬНОГО ЦИКЛУ АМАТОРСЬКОЇ КОМАНДИ З ФТБОЛУ ВПРОДОВЖ ТРЕНУВАЛЬНОГО СЕЗОНУ.....	33
Василюк В.М., Сидор В.В. МОДЕРНІЗАЦІЯ КРИТЕРІЇВ ВІДБОРУ ДО ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ.....	43
Василюк В.М., Шуляк Ю.В. ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ НА РАННІЙ СТАДІЇ ПІДГОТОВКИ.....	53
Власюк Г.І. ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ В СПОРТІ.....	62
Гоголь Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕКЛАМИ У СПОРТІ ТА СПОРТИВНОМУ БІЗНЕСІ.....	71
Гоголь Т.В., Писарчук М.М. ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ СПОРТИВНИХ КЛУБІВ.....	82
Давидюк І.В. ТЕХНОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОЗДОРОВЧОЇ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ.....	89

Кашуба А.А., Жульжик Н.А. РОЛЬ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З БАСКЕТБОЛУ У ПОКРАЩЕННІ ФІЗИЧНОГО СТАНУ УЧНІВ ЗОШ.....	99
Кашуба А.А., Королевич Д.С. ПОКРАЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ-ПОЧАТКІВЦІВ ЗАСОБАМИ ВОЛЕЙБОЛУ.....	103
Кашуба А.А., Нестерук М.С. ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНІКИ ГРИ У ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ.....	112
Кашуба А.А., Остаповець М.К. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ФУТБОЛІСТІВ-АМАТОРІВ...127	127
Кашуба А.А., Переходько М.С. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ У ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ.....	133
Кіндрат В.К., Чалій Л.В., Чалій А.І. ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ФІЗИЧНОЮ АКТИВНІСТЮ ТА НАДЛИШКОВОЮ МАСОЮ.....	146
Кіндрат В.К., Кіндрат Н.П., Шеретюк В.М. ДО ПИТАННЯ СУЧАСНИХ ПРИНЦИПІВ КАРДІОРЕАБІЛІТАЦІЇ.....	160
Кіндрат П.В., Кіндрат Н.П., Какай Г.П. НАПРЯМКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	176
Ковальський В.В., Лесенчук О.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ З ФІЗИЧНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ В СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗЗСО.....	182
Ковальський В.В., Полюхович Є.М. ВДОСКОНАЛЕННЯ МОРФО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ В ПРОЦЕСІ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ.....	188

Панчук А.П., Дутчак В.В., Дутчак А.В. МЕТОДИКА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК ДРУГОГО ЗРІЛОГО ВІКУ З ПЕРЕЛОМАМИ ХРЕБТА.....	191
Панчук А.П., Дутчак В.В., Дутчак О.В. ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ДИДАКТИЧНИХ КАЗОК НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ.....	199
Панчук А.П., Панчук І.В., Бражук М.І. ВПЛИВ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НА РІВЕНЬ СОМАТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНУ ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ.....	210
Панчук А.П., Панчук І.В., Проказюк О.Ю. ЗАЛУЧЕННЯ АТЛЕТІВ-ІНФЛЮЕНСЕРІВ ДО МАРЕТИНГОВИХ КАМПАНІЙ.....	223
Панчук А.П., Панчук І.В., Розумна В.В. ОСОБЛИВОСТІ ІСНУВАННЯ ФІТНЕС ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	232
Семенович С.В., Окерешко М.О. УДОСКОНАЛЕННЯ ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАСОБАМИ ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ.....	239
Чалій Л.В. ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ФАХІВЦЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ.....	245
Чалій Л.В., Кирильчук М.В. ЗАСТУВАННЯ ПРОЕКТУВАННЯ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	255
Чалій Л.В., Рубель І.С. ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УРОКІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У 5-6 КЛАСАХ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ.....	272
Шелюк В.О., Боровик Т.В. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ СТРИБКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	288

Ярмошук О.О., Дубовикова Т.М. ОПТИМІЗАЦІЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ПЛАВАННЯМ.....	298
Ярмошук О.О., Низелюк Б.В. МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФУТБОЛІСТІВ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	306
Ярмошук О.О., Синельник Б.О. АНАЛІЗ ТАКТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ У ФУТБОЛІ З МЕТОЮ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРИ.....	312

3. Єфіменко П.Б. Техніка та методика масажу: навчальний посібник для студ. ВНЗ фіз. вих. і спорту. Х.: ХНАДУ, 2013. 296 с.
4. Мурза В.П. Фізична Реабілітація. Навчальний посібник. К.: «Олан», 2004. 559 с.
5. Мухін В.М. Фізична Реабілітація. К.:Олімпійська література, 2000. 424с.
6. Мятига О.М. Фізична реабілітація в травматології та ортопедії. Частина І: матеріали для читання лекцій. Х.: ФОП Ващук О.О. 2013. 222 с.
7. Скляренко Є.Т. Травматологія і ортопедія. К.: Здоров'я, 2005. 384 с.

Панчук А.П., канд. пед. наук, доцент

Дутчак В.В., старший викладач

Дутчак О.В., здобувач ступеня в/о «Магістр» II курсу

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ДИДАКТИЧНИХ КАЗОК НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано використання засобів дидактичної казки для виховання морально-вольових якостей дітей в процесі занять фізичною культурою. З'ясовано що основним критерієм відбору текстів казок є їх морально-етична спрямованість, можливість виховання моральних почуттів. Працюючи з творами, варто приділяти значну увагу яскравим художнім образам, які мають бути сприйняті, зрозумілі та пережиті кожним учнем. Емоційне ставлення учнів до персонажів є основою для формування моральних уявлень. Діти не пасивно сприймають події, зображені в художніх творах, вони співчують героям, переживають разом з ними.

Ключові слова: моральне виховання, дидактичні казки, емпатія, діти молодшого шкільного віку, уроки фізичної культури.

Постановка проблеми. Питання морального розвитку та вольових якостей привертає увагу багатьох науковців і педагогів, і вони проводять велику кількість досліджень в цій області.

Теоретичний аналіз проблеми свідчить про широкий спектр наукових досліджень у галузі морального виховання. Проблема морального розвитку дітей шкільного віку в сучасних дослідженнях представлена в роботах Т. Колесіної, Г. Савицької, Т. Фасолько. Моральний розвиток засобами ігрової діяльності обґрунтовано в працях Л. Артемової, Т. Маркової, Л. Проколієнко.

У початковій школі, коли учні оволодівають системою знань, розвиток моральних почуттів відбувається в тісній єдності з формуванням моральної свідомості та поведінки. Теоретичні та практичні аспекти морального виховання молодших школярів досліджувалися у працях С. Бакуліної, Н. Басюк, В. Блюмкіна, Т. Гуменникової, Г. Гумницького, І. Зайцевої, Л. Крайнової та інших.

Одні дослідники вважають волю нероздільною частиною моральних якостей, тоді як інші розглядають її як самостійний аспект, зосереджений на здатності особистості подолати виклики та труднощі. Тому актуальним є подальше дослідження і розуміння характеристик морально-вольових якостей, визначення їх компонентів та взаємозв'язку, особливо в контексті занять фізичною культурою.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні використання засобів дидактичної казки для виховання морально-вольових якостей в процесі занять фізичною культурою.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі аналізу науково-педагогічної літератури ми виокремили основні види моральних почуттів, які мають бути сформовані у дітей молодшого шкільного віку. До них належать почуття правди, довіри, справедливості, співпереживання, доброти, обов'язку, гідності, дружби і товаришування, страху, сорому, провини, совісті, альтруїзму, відповідальності, обов'язку, успіху (невдачі), а також громадянські почуття.

Під керівництвом дорослих дитина оволодіває зовнішнім способом організації власної поведінки, який спочатку вимагає постійного контролю з боку вихователя, однолітків. Поступово набуваються навички самоконтролю. Поведінка стає звичною і з часом перетворюється на рису. Знання стають переконаннями,

моральними звичками, якщо подія, дія, ситуація сприймається дитиною як особистісно значуща, викликає переживання, які супроводжуються гамою емоційних станів: хвилюванням, тривогою, напруженням, радістю та ін.

Термін «дидактична казка» зазвичай стосується наративів, що мають на меті навчити читача/слухача, щодо того, як йому/їй слід поводитися. Уроки, закладені в цих казках, можуть бути представлені імпліцитно (наслідки поведінки головних героїв, реакція оточення на їхні вчинки) та/або експліцитно (конкретні вказівки про те, як поводитися, тобто про те, що є чи не є соціально та/або морально прийнятним, озвучуються персонажами або додаються до історії у вигляді моралі).

Використовуючи як негативні, так і позитивні вигадані приклади, дидактичні казки ілюструють і пропагують цінності та поведінкові моделі, які дана спільнота оповідачів вважає прийнятними, в ідеалі заохочуючи читача/слухача прийняти їх. У цьому сенсі ці наративи сприяють моральному перфекціонізму, визначеному Ендрю Міллером як потреба вдосконалювати себе не лише шляхом «дотримання правил, заповідей, законів, настанов», але й через вплив позитивних/негативних прикладів, які або наслідують, або уникають [8].

Рішення про те, які наративи слід називати дидактичними, може виявитися досить проблематичним, оскільки певний дидактичний потенціал можна виявити навіть публікаціях, які, здавалося б, зовсім не пов'язані з викладанням уроків, наприклад, у гумористичних або жартівливих казках. Як стверджує Джекі Столкуп у своєму аналізі дитячих романів популярного британського письменника Роальда Дала, гумор, а точніше, вибір рис характеру та моделей поведінки, які висміюються, може розглядатися як засіб засудження певних рис/моделей поведінки та вихваляння інших. Іншими словами, висміювання і покарання, яким піддаються висміювані персонажі, можуть бути інтерпретовані як засудження рис і моделей поведінки, які вони демонструють [54, 56). Навіть шаблонні казки, які, здавалося б, не цікавляться нічим іншим, окрім повторення та накопичення

епізодів, персонажів тощо, можуть мати певний дидактичний потенціал. Однак казки, які є ненавмисно або навіть «випадково» повчальними, а також ті, що містять окремі, часто накладені один на одного випадки дидактизму, слід відрізняти від казок із загальним дидактичним спрямуванням, тобто тих, в яких є дотримання персонажами певних правил і моделей поведінки, а також наявність/відсутність певних рис є суттєвими для сюжету [5].

У збірці оповідань Якоба та Вільгельма Грімм «Дитячі та домашні казки» питання дидактизму особливо актуальне, оскільки Грімм, визначивши дітей як свою цільову аудиторію, почали кодувати свої історії «з мораллю, посланнями та уроками етикету». Жанр, який найчастіше асоціюється з прізвиськом Грімм, - це жанр чарівної казки. Уроки і мораль, які пронизують казки братів Грімм, сформовані конкретним історичним, соціальним, культурним і політичним контекстом, в якому жили і працювали брати, їхніми особистими системами цінностей, літературними і політичними програмами, а також смаками їхньої цільової аудиторії.

З огляду на їхнє морально-виховне призначення, дидактичні казки зазвичай сприймаються як частина дитячої літератури і важливий чинник у процесі соціалізації. Тому, обговорюючи дидактичні казки, важливо пам'ятати про мінливі уявлення про дитину і дитинство, а також про пов'язані з цим зміни в тенденціях дитячої літератури. Уявлення про те, чого слід навчати дітей, тобто які соціальні норми та цінності слід передавати через літературу, формуються під впливом численних культурних, соціальних та історичних чинників [2]. Поняття дидактизму та дидактичної літератури, залежить від численних факторів, таких як культурний, соціальний та історичний контекст, в якому виникають наративи.

Оскільки дидактичні казки відображають специфічну систему цінностей спільноти, яка їх розповідає, плин часу та мінливий характер соціальних норм і цінностей, або, навпаки, передача казок іншим спільнотам, часто призводять до стирання їхнього морально-повчального підтексту.

Залежно від конкретних наративних стратегій, що використовуються для заохочення/заперечення певних типів

поведінки, можна виділити два підтипи дидактичної казки: повчальні (застережливі) казки та зразкові казки. Щоб підкріпити те, що суспільство, яке розповідає казку, вважає належними моделями поведінки та моральними цінностями, повчальні казки зображують наслідки «неналежної» поведінки. Спираючись на негативні приклади і змальовуючи часто жакхливу долю, яка спіткає тих, хто поводитьс'я «погано» (через непослух, порушення соціальних правил тощо), ці наративи ефективно застерігають аудиторію від таких моделей поведінки. Іншими словами, ключовою стратегією, що використовується в цьому типі казок, є залякування: вони «проголошують заборону, інсценують її порушення і демонструють покарання порушника», таким чином моделюючи поведінку, «детально ілюструючи жакхливі наслідки девіантної поведінки» [4].

На відміну від повчальних казок, які зосереджуються на порушенні моральних і соціальних кордонів, зразкові казки зосереджуються на похвальній поведінці і терплячих стражданнях головного героя, який подається як «взірець (...) чесноти» і модель для читача [12]. У той час як повчальні казки зосереджені на покараннях і негативних прикладах, зразкові казки зацікавлені в нагородах і позитивних прикладах для наслідування, представлених як ідентифікаційні моделі для дитячої аудиторії. Однак два способи навчання - через негативні/позитивні приклади - описані вище, не є взаємовиключними. Навпаки, вони можуть бути представлені один за одним в одній історії, щоб підкреслити повідомлення, яке має на меті донести наратив.

З метою формування морально-вольових почуттів у дітей молодшого шкільного віку на заняттях фізичної культури було розроблено орієнтовний перелік творів дитячої художньої літератури для читання та обговорення.

Для читання та обговорення ми обирали тексти народних українських та сучасних казок, починаючи урок з читання книги класу і розповіді про рухи, які роблять різні персонажі протягом усієї історії. Зокрема використовувались сюжети книжок: «Снігова королева», «Різдвозавр» «Тореадори з Васюківки», які допомагають

дітям розуміти моральні цінності, розвивати етичний мислення та навчають важливим соціальним нормам, виступаючи як засіб виховання та сприяють формуванню характеру дітей.

Казка є найбільш цікавим, доступним і ефективним джерелом моральних знань для дітей, що зумовлено їхніми віковими психологічними властивостями. Доцільність використання казки можна аргументувати «законом емоційної реальності фантазії», дія якого продовжується в разі перенесення в уявну ситуацію. За Л. Виготським, «художнє почуття - це звичайне почуття, але виявлене завдяки підвищеній активності уяви. Такі переживання є «розумними емоціями». Вони особливо сильні, тому що знання, вступаючи в контакт з переживаннями, утворюють інтелектуально-емоційний комплекс усвідомлення» [8].

У казці певна моральна норма чи позиція ніколи не нав'язується, а впливає з художньої тканини твору, існує як підтекст, як повчальний висновок, який мають зробити слухачі казки. Казка містить великі можливості для морального виховання. Людські стосунки в казках прості і зрозумілі, дитина вчиться співпереживати горю, радіти щастю казкових героїв, перемозі Добра над Злом. Зустріч дитини з казкою викликає почуття співпереживання (С. Русова).

Казка - один з найцікавіших фольклорних жанрів, вона відкриває чарівний світ життя для кожної дитини. Її привабливість полягає в сюжеті, таємничості та фантастичності. Народна мудрість адаптувала зміст казок для дитячого сприйняття. Казки мають своєрідну систему різноманітних художніх засобів, підпорядкованих, з одного боку, оспівуванню позитивного, уславленню добрих справ і бажань, а з іншого - посилюють сатиричне викриття негативних персонажів, життєвих явищ.

У казках часто в гротескній формі зображуються неприємності, ганебні явища життя. У дітей виховується відроза до таких явищ, прагнення до реалізації ідеалів добра, правди, справедливості. Казки акумулюють величезний морально-духовний потенціал, національні цінності. Їхній зміст подається в цікавій формі. Існує чіткий поділ персонажів на добрих і поганих, суть

вчинків яких легко розуміється дітьми і дозволяє визначити якості кожної дійової особи. Це полегшує юним читачам правильну оцінку моральності вчинку.

Тому послідовне проголошення самоцінності кожної людини виховує в юному читачеві альтруїстичні риси, вчить його поважати інших. Саме казки формують первинні моральні поняття, збагачують уяву незабутніми образами народної фантазії. За допомогою казки діти вчаться повазі, любові, знайомляться з правилами суспільного життя, засвоюють правила моральної поведінки в суспільстві, вирішують моральні та соціальні проблеми.

Слухаючи казку, діти часто переживають, радіють або хвилюються, уважно стежать за подіями. На заняттях з фізичної культури ми використовували інсценування казки або її фрагментів: а) інсценування кульмінаційних фрагментів казки; б) створення дітьми фіналу казки та інсценування різних його варіантів. Вживаючись в образ казкового героя, учень повністю або частково уподібнюється до нього. Це пов'язано з тим, що молодші школяри осмислюють казкових персонажів на рівні асоціативної ідентифікації. З психологічної точки зору, процес ідентифікації ґрунтується на тому, що уява суб'єкта створює образ іншого: «Я такий самий, як той герой», що призводить до формування та переосмислення особистісних орієнтацій індивіда.

Процес ідентифікації позитивно впливає на формування моральних понять та уявлень дітей старшого віку. Поставити себе на місце героя означає одночасно пережити відповідні ситуації, зображені в казці, глибше засвоїти думки і почуття, якими сповнений твір. Опрацювання казки було поєднано з використанням різних видів роботи. Інсценізація створює емоційний підйом, допомагає учасникам і глядачам отримати інформацію про типові помилки взаємодії. У процесі інсценізації діти разом з педагогом «виховують» літературного персонажа. Тому такий прийом є цінним опосередкованим впливом на учнів. Найпростіші фрагменти костюмів і масок, створені дітьми разом з батьками, урізноманітнюють дитячу гру.

Крім читання казки та інсценізації, дітям пропонувалися бесіди за змістом, завдання «пошук почуттів», «відгадай почуття героя», скласти негативний персонаж з порадами щодо поведінки, передати основну думку казки, сюжетний конфлікт, образ улюбленого героя.

Казкові ігрові технології («Квітка доброти», «Промінчики людяності», «Острів розуміння», «Дзвіночки совісті») та психологічні технології: гімнастика почуттів, енергетичні вправи «Серце на долоні», «Тепло рук друзів» та інші залучали дітей до співпереживання, засвоєння моральних понять.

Відсутність у дітей досвіду моральних взаємин вимагає створення спеціальних ситуацій, «запрограмованих» переживань. Глибокий інтерес дитини до певної ситуації спонукає її ідентифікувати себе з головними героями і пропонувати їм свою поведінку. Ситуації ми задавали не лише у вербальній формі. Спираючись на образність мислення молодших школярів, ми пропонували сюжетні картинки та сценки, які розігрували діти. При обговоренні ситуації перед дітьми ставилася проблема морального вибору, що наближало її до реальності, дозволяло визначити можливі мотиви вчинків, підготувати вихованців до адекватної поведінки в реальній ситуації. У нашому дослідженні ми розробили та використали низку таких ситуацій. Загалом ситуації морального вибору можна згрупувати на: 1) пізнавальні; 2) оціночні; 3) альтернативні; 4) ситуації абсурду.

Слід також підкреслити, що у дітей формується психологічна установка на виконання вимог дорослих, зокрема вчителів. Поступово відбувається перенесення загальних вимог на вимоги оточуючих, товаришів. Пізніше зовнішні вимоги дорослих та інших дітей перетворюються на вимоги дитини до самої себе. Встановлення зв'язку між отриманою інформацією і реальним досвідом поведінки дітей сприяло подоланню розриву між знаннями і поведінкою, характерного для старших дошкільників. Побудова занять за методикою «філософії для дітей» (М. Ліпман) має діалогічний характер і базується на вільному обміні думками у формі бесіди. Філософія для дітей - це основа для роздумів,

рефлексії. Малюки вчаться логічному підходу до обговорення проблеми. Завдання вихователя - створити ситуацію успіху як для кожної дитини окремо, так і для всієї «спільноти допитливих». У процесі діалогу народжується багато різних цінних ідей. У жодному разі не можна виділити одне правильне або помилкове судження. Звичайно, всі ідеї заслуговують на увагу.

Цінність методу «Філософія для дітей» полягає в тому, що учням ставлять запитання, а не відповідають на них. Розгляд різних життєвих проблем допомагає виробити подібні підходи до власного життя. Поступово «формується практика зняття емоційної напруги, прояву толерантності, знаходження розумних компромісів у міжособистісних конфліктах» [22].

Моральну поведінку не можна виховати лише заборонами, оцінками, покараннями чи заохоченнями. Необхідна система в роботі, роз'яснення моральних вимог, формування навичок через практичне закріплення цих вимог і постійне вдосконалення дій шляхом «тренування, гімнастики поведінки». Вона проводиться у формі вправ на самопізнання, етюдів на розпізнавання та тренування різних емоційних станів, вправ на перевтілення, моделювання та розв'язання життєвих ситуацій, аутотренінгу, ігор-вправ на розвиток комунікативних навичок, психотехнічних ігор тощо. Це дозволяє розвинути психологічну спостережливість молодших школярів, вміння ставити себе на місце інших або пояснювати поведінку людей, дивитися на ситуацію очима партнера. Потреба увійти в стан іншого сприяє формуванню в них емпатії - здатності і вміння розуміти інших людей, уявно входити в їхнє становище і психічний стан, що є важливим чинником цілісного ставлення до людини.

Відомо, що провідною діяльністю дітей молодшого шкільного віку є гра. Гра допомагає дитині увійти і вписатися в соціум. На перший план у грі виступають відносини між людьми, суспільний зміст праці. У ній моделюються відносини між людьми при виконанні суспільних функцій. У процесі участі в грі діти вчаться спілкуватися, пробують себе в різних ролях і ситуаціях. Вони вчаться бути лідерами і підкорятися рішенням більшості. Засобами

гри створюються умови, в яких розкриваються організаторські здібності дітей, формується вміння стримувати себе, проявляти наполегливість і рішучість. Таким чином, гра орієнтує молодших школярів у мотивах і моральних нормах дорослих.

На заняттях ми практикували різні види ігор (сюжетно-рольові, театралізовані, імітаційні, ігри-драматизації, дидактичні) та ігрові вправи.

Тематика сюжетно-рольових ігор («в поліклініці», «в лікарні», «в зоопарку») потенційно повинна сприяти формуванню у дітей моральних почуттів. В нашому дослідженні ми вирішили збагатити сюжет і зміст дитячих ігор. Були використані наступні прийоми: - екскурсія до кабінету лікаря дитячого садка та спостереження за ходом прийому; читання художніх творів з метою формування уявлення про роботу і подвиги медичних працівників у воєнні роки; проведення бесід про роботу хірурга, терапевта, окуліста, медсестри. Це викликало підвищений інтерес дітей, але суттєво не вплинуло на зміст гри та характер рольових взаємовідносин. Це пов'язано з тим, що дітям ще важко виділити в діях лікаря турботу і чуйність.

Грі «Зоопарк» передувало читання творів про тварин, розглядання малюнків, відгадування загадок, проведення дидактичних ігор («Кому що потрібно?», «Нагодуй тварин», настільних ігор («Зоопарк», «Зоологічне лото»), читання оповідань про роботу

Слід зазначити, що метод проектів є ефективним для формування моральних почуттів дітей старшого дошкільного віку. За словами Т. Поніманської, 6-річні діти вже здатні самотійно виконати проект. Метод проектів є однією з педагогічних технологій, яка сприяє реалізації особистісно-орієнтованого підходу в моральному вихованні дітей. Суть цієї педагогічної технології, на думку С. Сисоевої, полягає у стимулюванні інтересу дітей до проблеми, оволодінні необхідними знаннями та вміннями для її вирішення, організації проектної діяльності для вирішення проблеми, а на виході - практичне застосування отриманих результатів. Головне, щоб результат можна було побачити,

зрозуміти, відчувати, застосувати в реальній практиці.

Висновки. Огляд психолого-педагогічної літератури дає змогу окреслити вимоги до змісту оригінальної дидактичної казки як засобу формування моральної поведінки у дітей 7-8 років:

1. Простота і легкість сприйняття; метафоричність героїв, їхня виразність. Поведінка казкових персонажів може бути як зразком для наслідування, так і прикладом негативних вчинків

2. Схожість сюжетної лінії з особистим досвідом і життям дитини дошкільного віку, орієнтація змісту на специфіку реального життя, вирішення загальнолюдських проблем, передача дитині основних життєвих принципів і закономірностей.

3. Наявність у казці моральних ідей, акцент на проблемах, які демонструють моральні норми та цінності, розвивають вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

4. Наявність емоційно-чуттєвої складової казки, яка сприяє розвитку співчуття, розуміння емоційного стану інших. Це робить сприйняття казки більш цікавим і зрозумілим. Таким чином, оригінальна дидактична казка може бути успішно використана в роботі з дошкільниками з метою формування їхньої моральної поведінки, оскільки дає можливість дітям розрізняти добро і зло, аналізувати моральні ситуації, оцінювати поведінку героїв і порівнювати її з власною, засвоювати моральні норми поведінки, розвивати емпатію і рефлексію.

Список використаних джерел

1. Бабій І. Моральне виховання дошкільника засобами народної педагогіки / Збірник наукових праць. Частина 2.- Умань, 2009.- С.8-15.

2. Березін А.М. Психологічні чинники генези національної самосвідомості особистості: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. К., 2002. 208 с.

3. Бех І.Д. Виховання особистості. [підручник]. К. : Либідь, 2008. 848 с.

4. Бойко С.М. Становлення і розвиток національної самосвідомості українського народу: ціннісний вимір: дис... канд. філос. наук: 09.00.12 / Центр українознавства Київського

національного ун-ту ім. Тараса Шевченка. К., 2005. 200 с.

5. Вільчковський Е. С. Рухливі ігри в дитячому садку. К. : Радянська школа, 1989. 176 с.

6. Вправи, ігри та розваги у вільний час : метод. посіб. /В. В. Соломонко, Г. А. Лісенчук, О. В. Соломонко, А. О. Соломонко. К., 2012. 125 с.

7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 351с.

8. Заболоцька С. І. Психологічні умови розвитку моральних форм поведінки у навчально-ігровій діяльності дошкільників [Текст] : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. дис.. канд. психол.: 19.00.07. Дрогобич, 2013. 258 с.

9. Кушнір В.М. , Сопівник Р. В. , Пижик І. Формування уявлень про моральні якості та норми у дітей старшого дошкільного віку засобами мультиплікаційних фільмів. Наука і освіта. 2017. №10. С.170-175.

10. Міщенко О. В. Дидактичні рухливі ігри на уроках в молодших класах : метод. рек. Суми : СДПІ, 1996. 22 с.

Панчук А.П., канд. пед. наук, доцент

Панчук І.В., старший викладач

Бражук М.І., здобувачка ступеня в/о «Магістр» II курсу

ВПЛИВ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НА РІВЕНЬ СОМАТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНУ ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті досліджена динаміка рівня соматичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів протягом навчального року. Доведено, що запроваджена диференційна система занять фізичними вправами позитивно впливає на підвищення показників складання залікових нормативів. Ця система довела свою ефективність як засіб підвищення мотивації до регулярних занять фізичною культурою та спортом. З'ясовано, що розроблений алгоритм проведення експрес-оцінки рівня соматичного здоров'я

Наукове видання

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ І РЕАБІЛІТАЦІЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Звітної наукової конференції викладачів, співробітників і
здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного
університету за 2024 рік, 16-17 травня 2024 р.

Випуск 15

Відповідальний за випуск: Кіндрат Вадим Кирилович

Укладачі: Кашуба Анатолій Анатолійович,
Гоголь Тетяна Василівна

Коректор: Ковальський Володимир В'ячеславович

*У збірнику вміщено наукові праці вчених, аспірантів,
вчителів-методистів, вчителів-новаторів, здобувачів вищої освіти
галузі фізичної культури та спорту України*

*Збірник статей буде корисним для вчителів і викладачів
фізичного виховання, спортсменів, усіх, хто цікавиться сучасними
проблемами розвитку фізичного виховання та спортивного
тренування*

Фізична культура, спорт і реабілітація в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Рівне: ГО СОМ-ЦЕНТР, 2024. Випуск 15.
319с.

Видруковано за підтримки громадської організації «СОМ-ЦЕНТР»